

Psikoloji

Mozart'ın Zekası Kendine

“Şimdi bizim oğlana Mozart dinletsek zeki mi olacak?” Son 10 yıldır giderek daha büyük sıklıkla duymaya başladığımız “Mozart etkisi”, en kaba biçimiyle Mozart'ın müziğini dinlemenin çocuklarda zeka artırıcı etkisini vurgulayan bir kavram. 1993 yılında California Üniversitesi-Irvine'den Frances Rauscher ve ekibinin Nature dergisinde yayımladıkları bir makale,

Mozart'ın müziğini 10 dakika süreyle dinleyenlerin, zekayla ilişkilendirilen belirli zihinsel işlevlerde nitel ve nicel bir artış gösterdiğini öne sürmüş ve müzik-zeka ilişkisi üzerindeki araştırma ve tartışmaları yeniden alevlendirmişti. Peki sonuç? Yanıt, elbette yüzde yüz kesinlik taşıyabilecek türden değil. Ama birileri, en azından kesine yakın bir yanıt bulmak için kolları sıvamış. Kim dersiniz, Almanya Federal Bilim ve Araştırma Bakanlığı! Müzik-zeka ilişkisi üzerine önerilen çok sayıda projeyi değerlendirmede sıkıntı yaşadığını

belirten bakanlık, hepsi de bir yandan müzik konusunda uzman olan psikolog, sinirbilimci, eğitimci ve felsefecilerden kurulu bir ekip oluşturarak, ekipten ayrıntılı bir rapor hazırlamalarını istedi. Rapor, konuyla ilgili literatürün kapsamlı ve sistematik biçimde taranmasıyla hazırlanmış bulunuyor. Sonuç özetle şöyle: Hayır, koltuğa yaslanıp Mozart'ın müziğini -ya da herhangi bir müzik parçası- dinlemek sizi daha “zeki” yapmaz. Bu arada “zeka”, “IQ” gibi kavramların, zaten sınırları kesin biçimde çizilmiş kavramlar olmadığını da hatırlamak gerek. Ancak, müziğin farklı zihinsel süreçlere, alınan estetik hazdan öte bir etki yaptığı da kesin.

Rapor, “Mozart etkisi” kavramının çağrıştırdığı mucizevi etki özelliğini geçersiz kılrsa da, aynı şeyin müzik eğitimi için geçerli olmadığını vurgulayarak, özellikle de küçük çocuklarda müzik eğitiminin uzun dönemde zeka ve benzeri zihinsel süreçlere etkisini gösteren kapsamlı ve titiz birkaç çalışmaya dikkat çekiyor. Sonuçta müziği çözümlenmeli biçimde dinleme ya da bir müzik aleti çalmayı öğrenme sürecinin beyine yaptığı etki, müziği yalnızca dinlemeyle oluşan etkiden çok daha büyük.

Nature, 13 Nisan 2007

İçimizdeki Robin Hood

İçinde yaşadığımız toplum koşullarına şöyle bir bakıp, arada bir iki gazete sayfası da karıştırıyorsanız, birileri çıkıp da size “eşitlikçilik, insan doğasında var” derse, tek kaşınız ister istemez havaya kalkar. Bunu söyleyen, ABD'deki California Üniversitesi'nden (San Diego) bir siyasetbilimci ya da psikolog olsa da. Ama üniversiteden James Fowler ve ekibinin yaptıkları deneyin işaret ettiği de tam olarak bu. Araştırmacılar “Robin Hood dürtüsü” adı verdikleri bu eğilimi, en azından “zenginden alıp yoksula verme” yönüyle, 120 üniversite öğrencisinde incelemişler. Deneyleri özetle, çeşitli gruplara ayrılan öğrencilerin, kendilerine ‘ayrılan’ parayı gruptaki

diğer kişilere ne şekilde dağıttıkları, kimden alıp kime verdikleri, kazanan ve kaybedenleri nasıl ödüllendirip cezalandırdıkları üzerine kurulu. Tabii, deney farklı gruplarla çok kez yinelenmiş; bir önceki turda kimin kime ne verdiği ya da kimin kimden ne aldığına bağlı olarak gelişebilecek kişisel hesapları dışlayıcı önlemlerin alınması da ihmal edilmemiş.

Araştırmacılar, katılımcıların % 80 kadarının, çoğu zaman kendi paylarından da büyük fedakarlık ederek bunu ‘yoksul’ olan yararına kullandığını, deney sonucundaysa paranın üç aşağı beş yukarı katılımcılar arasında eşitlenmiş hale geldiğini söylüyorlar. Fowler, deneyin bir üniversite yerleşkesinde değil de başka bir bölge ya da ülkede, sanal değil de gerçek koşullar altında, farklı ekonomik düzeyden insanlar arasında çok farklı sonuçlar verebileceğini, çalışmanın yalnızca eşitlikçilik eğiliminin genel bir insan özelliği olabileceğini gösterdiğini söylüyor. “Bu elbette çok karmaşık, çok farklı türden etkenle değişebilen bir olgu.” İçimiz rahatlıyor, kalkan kaşımız tekrar yerine iniyor...

Scientific American.com, 11 Nisan 2007